

heid die ook toen gedurig uitbrak — denk maar aan den Richtenrijd en aan de breuke onder Rehabeam — droeg daardoor destijds meer een nationaal karakter, en greep zoodoende minder diep in 't geestelijke in. De geestelijke breuk kon nimmer eerst dreigen, toen het nationaal verband wegviel, en de wereldkerk onder de volken saam optrad. Van dat oogenblik af toch was er niet anders dan de geestelijke hand, die de geloovigen uit alle volken in één lichaam, en wel in een lichaam van geestelijk karakter, saam zou binden.

Hieruit moet ge 't dan ook verklaren, dat in de Evangelies en in de Brieven, zooveel sterker dan bij Moses en de Profeten, altoos weer op „de broederlijke liefde“ wordt aangedrongen. Bij 't lezen van Johannes' laatste hoofdstukken voelt ge terstond, hoe niets in de laatste dagen vóór 't sterven onzen Heiland gedriger beschijnt, dan juist het bang gevaar dat de broederlijke liefde onder zijn jongeren en onder de geloovigen in 't gemeen, aanstonds na zijn verlaten van deze aarde, loopen zou. En gelijk dit hoog ernstig gevaar in Jezus laatste gesprek met zijn jongeren, en met name in het hooge priesterlijk gebed, van oogenblik tot oogenblik krachtiger naar voren dringt, vindt ge bij Paulus en bij Johannes keer op keer drangreden na drangreden, om toch de verdeeldheid onder de broederen te bestrijden, en op het eeren van de broederlijke liefde aan te dringen. Iets waar dan tegenover staat, dat Christus' Kerk nauwelijks de wereld inging of de twee meest op den voorgrond tredende apostelen zijn 't reeds met elkaar onenig geworden en ook in Paulus' eigen kring breekt reeds verdeeldheid uit. Zoo blijkt: reeds uit het Nieuwe Testament tweedeling. Van den éénen kant het groote gevaar, dat de broederlijke liefde onder de Christenen zou loopen, maar ook ten andere, hoe de Jezus zelf en zijn apostelen tegen geen kwaad zoo ernstig gewaarschuwd hebben, als juist tegen die onder broederen dreigende verdeeldheid.

Bang is dan ook de historie der Christenheid in haar verder verloop. De prediking der broederlijke liefde alle eeuwen rusteloos door. Van den gaast. In het lied. In het persoonlijk vermaan. En toch, in weerwil van die constante prediking, ziet ge telkens opsteun van de onderlinge verdeeldheid veld winnen. Tusschen personen. In de gesinnen. Op kerke-lijk erf. In de wetenschappen. Ja, tot in 't werk der barmhertigheid toe.

Enn kwaad, zoo verontrustend zich voortlee-pend, dat men wellicht klagen moest, dat de verdeeldheid schier in geen kring bedenkelijker uit-brak, dan juist onder de Christenen. Ook de wereld kende verdeeldheden, maar op het ter-rein der wereld bleven ze nog gematigd, zoo ge 't geen daarvoor, vergelijkt met de broeder-tuist op 't heilig terrein. Steeds en nog is kerkelijk getuist altoos het vinnigst, en broeder-tuist onder de geloovigen het scherpst geweest. Relegietuist is ook onder heidenen gekend, en ook de Islam boekte ze in zijn historie, maar toch scheen 't altoos weer, alsof de Christenen het in 't stoken van den broedertuist het verst gebracht hadden. Hja onderlinge verdeeldheid was, als ze uitbrak, altoos het hevigst. Tot voor den brandstapel deinsde men niet terug.

Waarom dit ligt, is niet moeilijk te gissen. Het verklaart zich daardoor, dat het onder Christenen om 't heilige gaat. Hoe hooger in onze schatting, 't goed staat, waarover we met anderen strijd voeren, hoe lichter de hartstocht opvlamt, en hoe bijna onmogelijker het ons wordt om maar iets toe te geven. Toegeven in het heilige maakt zoo licht den indruk van verraad aan 't heilige. En ook algerien hiervan toont 't gesinsleven ons telkens, hoe onze bitterheid altoos 't sterkst wordt opgewekt, zoo men raakt aan wat ons 't liefst is. Een moeder, die 't in u dragen kan, dat ge haar onachtzaam brjngt en haar zelfs in geldaken bedriegt, zal opvliegen in niet te stillen toorn, zoo ge haar kind te na komt of bezeren soudt. En zoo nu ook is 't op 't heilig terrein van onze Christelijke religie. Den onverschilligen deert 't niet, of er al iemand opstaat, die de glorie van Golgotha durft schenden; maar een verlosse, een geloovige, een waarlijk wedergeborene kan zulk een hoon en grofhed niet dulden. Juist naarmate hij zich inniger aan zijn Heiland en in 't gemeen aan de waarheid verbonden gevoelt, zal te feller zijn toorn ontbranden, zoodra hij voelt en merkt, dat dit hem heilige wordt aangerand.

Het is dan ook ten eenenmale onjuist geien, zoo men de verdeeldheid onder de broederen uit enkel liefdeloosheid verklaart. Eer omgekeerd moet erkend, dat de verdeeldheid der broederen steeds vanzelf 't meest onder de oprechte belijders zal uitbreken. Den halfgeloovigen deert 't o, zoo weinig, of de waarheid schijnbreuk lijdt, de schijngeeloovige kan er zelfs schik in hebben, maar de waarachtig geloovige lijdt er onder, die kan 't niet dulden, die kan 't niet uitstaan, die vliegt er tegen op en kan niet rusten, eer het heilig recht der waarheid weer hulde ontvangt.

Toch behoeft 't wel geen nadere aanwijzing, dat 't de sonde in ons hart is, waardoor deze op zichzelf heilige lijer in onheilige drift ontard is. Dit merkt ge daaraan reeds, dat Christen-broeders maar al te vaak ook in onverschil-lige dingen, die 't heilige zelfs van ver niet raken, zoo liefdeloos elkaar bejegenen kunnen. Dan is er natuurlijk van „een betrekken van de waacht bij het heilige“ geen sprake. Dan gaat 't om 't ik tegen het ik. Dan is er najiver en jaloezie in 't spel. Dan drijft inbeelding tot hartstocht uit. En dan is 't puur egoïsme, dat zich in 't inhumane, ja, soms tot in nijdigheid verloop.

Nu kan de daardoor gewekte stemming er wel toe meewerken, om óók in 't heilige tegen elkaar op te treden, maar de wortel van het kwaad schuilt dan toch altoos in persoonlijke sonde, in nadering van 't ons aangeboeren kwaad. En al blijft ge erkennen, dat broedertuist in het heilige ook wedergeet het motief kent, dat ze voor de eere van het heilige waken wil, toch neemt dit niet weg, dat 't gif dat den broedertuist zoo bedenkelijk karakter doet aannemen, gekweekt wordt in de schuil-boeken van ons zondig ik.

Juist dit maakt, dat ook van ons geldt, wat van Jada staat opgetekend, we hebben geen eenenlei hart. En ook we spreken en handelen niet uit eenenlei hart, of God de Heere moet ons dat eenenlei hart geven.

Het is niet, gelijk zoo menigen zich inbeeldt, alsof 't enkel van onze jeugenheden zou afhan-gen, of we met de broeders in vrede en liefde, dan wel in ommin en haat zouden verkeren. Eer omgekeerd moet bedenen, dat zoo God ons aan onszelf overlaat, geen liefde ons ooit verkwik-ken en geen vrede ons heiligen zal. Van na-ture, naar onzen aanleg, naar wat uit onze

inborst spreekt, zijn we hoofd voor hoofd op eigenzinnigheid, eigendunkelijkheid, betwe-terij, hoovaardij en inbeelding aangelegd.

Toen Christus Kerk de wereld inging en in die Kerk de gedoopten zou doen ingaan, kon het niet anders of de gedeeldheid, de verdeeldheid en de broedertuist moest aanstonds ook onder de toegelatenen tot den heiligen disch oprijzen. Men mocht dat sussen en stillen. Men mocht er liefst geen ruchtbaarheid aan geven. En binnen zekere perken mocht metterdaad het kwaad gestuit zijn. Maar dit alles nam niet weg, dat deze gedoopten steeds, werden ze aan zichzelf overgelaten, bijna met noodzakelijkheid in allerlei geschil vervielen en in allerlei getuist uitkomen moesten.

En toont nu de historie, dat er toch korte tijden, en dat er toch altoos kleine kringen zijn geweest, waar 't „al ziet, hoe goed, hoe lieflijk is 't, als zonen van 't zelfde huis als broeders saam wonen“, zijn volle toepassing vond, dan was dit heerlijk verschijnsel nooit uit andere oor-saak te verklaren, dan daartuit, dat God zelf in deze kringen de dauw van Hermon's kruin had laten neervloeden.

Het is daarom zoo averechts gezien, zoo wie treurt om onze verdeeldheid onder de broeders, zijn klacht gedurig inzet, ook deze breuke Soons aan anderen lag, of ook te wijten ware aan zijn eigen onwil.

Het is daarom zoo averechts gezien, zoo wie treurt om onze verdeeldheid onder de broeders, zijn klacht gedurig inzet, ook deze breuke Soons aan anderen lag, of ook te wijten ware aan zijn eigen onwil.

De toestand is niet zoo, dat, zoo er maar geen stormis intreedt, 't vanzelf alles pils en vrede onder de broederen zijn zal. De toestand is heel anders.

Van pils en vree kan ook in een kerk waarin niet anders dan gedoopte sondaren en zoon-daren saamleven, geen sprake zijn, tenzij een bijzondere genade Gods intreedt, die hun eenenlei hart geeft.

Uit zichzelf is dat eenenlei hart er nooit en nergens.

Zijn we aan onszelf overgelaten, dan zal veeleer steeds de verdeeldheid opneus onder ons wortel schieten, persoonlijk, van familie tot familie, en kerkelijk; en of we elkaar al diets maken, dat dit met wat goeden wil wel over zal gaan, en zal wijken, het wijkt niet.

De weg tot vrede is dan ook geen andere dan de weg des gebeds.

Als over en weer onder de broederen het ootmoedig besei opleeft, dat ze aan zichzelf overgelaten, nooit anders dan verdeeldheid en twist zullen doen opwaken, en ze nemen, staande in die overtuiging, over en weer de toevlucht tot hun God, om te vragen: *Geef Gif, Heere, ons eenenlei hart*, uit ons zelf baren we niet anders dan de verdeeldheid, — dan komt de eenheid niet uit menschen, maar van Boven, en dan keert de broederlijke liefde bij ons in, om ons saam in Jezus vaster te verbinden.

DR. A. K.

Amsterdam, 18 April 1913.

Dat het Congres voor Gereformeerde Evangelisatie als eerste proeve uitnemend geslaagd is, is niet alleen onze persoonlijke indruk, maar wordt bevestigd door allen, die het Congres hebben bijgewoond, en wordt ook door de pers algemeen erkend.

Zeker is dit niet het minst te danken aan de goede zorgen van het Comité, dat de voorbereiding voor het Congres in handen had en blijk gaf van groot organiserend talent. En evenzeer komt lof toe aan de leiding van den voorzitter, Prof. Linde-boom, die trots het klimmen zijner jaren nog over bewonderenswaardige kracht be-schikt en met vaste hand het stuur om-vormde hield, om het scheepje in veilige haven binnen te loodsen. Dat hij soms wel een beetje dictatorial optrad en ook wel eens een enkele maal zich een letwat scherpe uitdrukking ontvallen liet, vergeve we hem daarom gaarne. Men zag toch altoos aan zijn vriendelijke glimlach, dat het zoo erg niet bedoeld was, en een zoo talrijke vergadering is niet te leiden, wanneer men niet iets van een imperator heeft.

Natuurlijk ligt de betekenis van zulk een congres meer in de referaten, die gehouden, dan in de conclusies, die aan-genomen zijn. Zelfs zal, wanneer dese conclusies straks gepubliceerd worden, wel blijken, dat onderlinge tegenspraak ook op gewichtige punten niet ontbreekt. Voor een deel ligt dit daaraan, dat het menu voor een samenkomst van twee dagen wat over-laden was en daarom niet behoorlijk ver-werkt kon worden, voor een deel daaraan, dat de onderwerpen, waarover het Congres handelde, nog niet genoegzaam in de pers waren toegelicht en daarom van een com-munis opinio nog geen sprake was. In Duitsland heeft men op deze Congressen in lateren tijd zich dan ook bepaald tot een of twee onderwerpen, die uitvoerig be-sproken en van alle zijden bezien werden, en daarin ligt ook voor ons land wel een vingervijzing.

Toch hindert het niet, dat op een eerste Congres eens wat onze oostelijke naburen Rundschau noemen, gehouden wordt en heel het terrein wordt verkend. Voorloopig kunnen dan reeds de eerste bakens worden uitgezet, om later nauwkeuriger te be-palen, hoe de scheepvaart zal worden inge-richt. Te veel waarde hechte men daarom aan de thans aangenomen conclusies nog niet. Al werd het Congres door afgevaar-digden van vele Kerken bijgewoond, een kerkelijke vergadering was het niet, en eenige macht om te beslissen over de moeilijke vraagstukken, die zich op het gebied der Evangelisatie voordoen, had het Congres niet.

Hoofdzak is, dat op dit Congres alge-meen gevoeld en uitgesproken is, dat de arbeid der Evangelisatie zoowel door de Kerkeraden als door de geloovigen met kracht ter hand moet genomen worden. Vooral het referaat van Prof. Bavinck, dat reeds in „Christendom en Maatschappij“ onder den titel Evangelisatie het licht zag, heeft door de aangebrachte feiten, die hij me-deelde, niet het minst daartoe bijgedragen. En voorts zal, wanneer het verslag van het Congres verschenen is, ieder, zoowel Kerke-raad als particulier geloovige, die tot dezen arbeid zich opmaakt, winste kunnen doen met menigen uitnemenden praktischen wenk, die door de inleiders gegeven is.

Rumor in Casa.

De heer N. van Dooren Czn. heeft een goed werk gedaan, nu de kerkelijke quaestie, die Kampen in beroering bracht, toch eenmaal wereldkundig is gemaakt, in een korte, op waardige wijze geschreven en tot kalme aanmanende brochure mee te deelen, waarom deze kerkelijke actie gaat. Deze brochure, die onder den titel *De kerkelijke actie in Kampen*, bij den uitgever J. H. Bos ver-scheen, bevelen we dan ook gaarne ter lezing aan. Wie de felten, zooals die hier megedeeld worden, nuchter beziet, zal ons oordeel bevestigd vinden, dat van een prin-cipiele quaestie hier geen sprake is, maar alleen van een verschil in methode van prediking, die steeds in onze Kerken is voorgekomen. De een is nu eenmaal meer onderwerpig, de ander meer voorwerpig; de een houdt meer van een separeerende prediking, de ander stelt sterker het ver-bonds-karakter der gemeente op den voor-grond; de een dringt meer aan op zelfonder-zoek en bekeering, de ander legt meer nadruk op de schatten der genade in Christus ons geschonken. Mits aan beide zijden maar niet overdreven wordt, is het zelfs zeer dienstig voor de gemeente, dat deze beide elementen in de prediking tot hun recht komen. Maar dit verschil in preekmethode heeft natuurlijk niets te maken, gelijk de heer Landwehr het voorstelde, met het infra- en supralapsarisme. Juist uit de supra-lapsarische school van Voetius zijn zeer bevestigende en separeerende predikers voort-gekomen, terwijl onder de infalapsaristen er gevonden worden, die zeer objectief de waarheid uiteenzetten. Een innerlijk ver-band tusschen deze dingen is er niet.

Het is de verdienste van den heer Van Dooren, dit alles ons eens klaar en duidelijk uiteen te hebben gezet. Hij deed dit daarbij gespeend aan alle bitterheid en onvriende-lijkheid, zonder een kwetsend woord tegenover den vertrokken leeraar, en met geen ander doel dan om den vrede onder de broederen te herstellen. Moge dit goede boekje daartoe medehelpen. De Gereformeerde Kerk van Kampen neemt onder de Gerefor-meerde Kerken in ons land een te eervolle plaats in en heeft door haar schoon ver-leiden en haar nauwen band met de Theo-logische School een te hooge roeping, dan dat ze langer aan onze Kerken het droeve schouwspel van een innerlijk verdeelde ge-meente mag bieden.

Een verkeerde toepassing.

Waar we meermalen het pleit hebben gevoerd voor de splitsing onzer groote stadskerken in zelfstandige wijkerken, en ook Dr. Harreinstein in zijn uitnemend proef-schrift hierop aandrang, moet dit pleidooi, naar men ons meldt, op sommige plaatsen dienst doen om daarmede de saamsmelting van de verschillende Gereformeerde Kerken op één plaats tegen te houden. Indien het juist is, zoo redeneert men dan, dat een uitgebreide gemeente, die over tal van kerkgebouwen zich elken Zondag verdeelen moet, niet behoorlijk door één kerkeraad is te verzorgen en te controleren, ellevve, waarom zouden we dan beginnen, door saam te smelten, zulk een massale gemeente te vormen, die straks volgens uw eigen zeggen toch weer gesplitst zou moeten worden. Wat we thans hebben, een kleine gemeente, die elken Zondag in één kerk-gebouw samenkomt en door een eigen kerkeraad geregeerd wordt, is juist het ideaal, dat ge nastreeft. Bepaal desnoods, dat er vaste grenzen zullen getrokken wor-den in de stad en dat ieder nieuw lidmaat, die van buiten af in de stad komt wonen, aan deze grenzen gebonden zal wezen, maar haal niet eerst heel ons kerkelijk leven overhoop, om een kunstmatige eenheid in het leven te roepen, die straks toch weer verbroken zal moeten worden.

Hoewel we nu ook waardeeren, dat men voor het idee van zelfstandige wijkerken sympathie toont te gevoelen, toch schijft de toepassing, die men van dit ideaal maakt, in dit geval wel wat verdacht, om het op zijn zachtst uit te drukken.

Voor de eenheid der openbaring van Christus lichaam op één plaats gevoelen we als regel het meest, en we gelooven, dat de Schrift ook wel degelijk grond geeft om deze eenheid, zoolang die kan, te hand-haven. Alleen waar de enorme uitge-breidheid onzer groote steden met haar talrijke gemeenten deze eenheid toch illusoir maakt en in de praktijk verlamdend werkt op het kerkbezoek, toezicht der ouderlingen, huisbezoek der predikanten, meenen we, dat van dezen regel behoort afgeweken te worden en splitsing geoorloofd is, mits dan niet willekeurig, maar naar vaste grenzen. Zulke massale kerken zijn er onder onze Gereformeerde Kerken echter maar weinige; alleen enkele hoofdsteden, waar het aantal inwoners naar het half miljoen loopt of het overschrijdt, zouden hiervoor in aanmerking kunnen komen. Maar zeker is onze bedoeling nooit geweest dat deze splitsing in elke stad, ja zelfs in elk dorp zou worden doorgevoerd, zoodra er twee kerkgebouwen zijn.

En nog veel minder kan het instand-houden van de plaatselijk gedeeldheid tus-schen de Gereformeerde Kerken A, B en C met een beroep op deze zelfstandige wij-kerken worden verdedigd. Niet alleen, dat de leden dezer Kerken verspreid door heel de stad wonen, en van een door vaste grenzen omschreven wijkerk hier dus geen sprake zou wezen, maar, en dit is ons hoofdbewaak, het voortbestaan van deze Kerken A, B en C hangt saam met een historisch verleden, wekt nu altoos de herinnering op aan ver-schillende *Kerkelijke richtingen*, en maakt dat het verschil tusschen de vroegere Neder-duitsche Gereformeerden en Christelijke Gere-formeerden nog bestendig wordt. Waar

we als Kerken ons vereenigd en dit verschil te niet gedaan hebben, behoort dit verschil ook plaatselijk te worden uitgewischt. Na-tuurlijk zou dit kunnen geschieden, wanneer men eerst plaatselijk saamsmolt en daarna de gemeente in twee of drie wijkerken splitste, maar dan zou de voor deze Kerken aangewezen grens en niet de herkomst uit A of B beslissen, tot welke wijkerk men behoorde. Maar juist dit wil men niet; de leden der gemeente, die bij A of B behooren, zullen lid van hun „eigen Kerk“ blijven, en alleen de later inkomende leden zullen verplicht worden naar de grensindel-ing zich te schikken. Nog daargelaten, dat deze nieuw ingekomen leden vragen zullen, met welk recht juist zij aan een grensre-geling gebonden zullen wezen, die voor de eigen leden der gemeente niet geldt en dus puur fictief is, zal het eigenaardig cachet, dat door de historie op deze gemeenten A of B gezet is, daardoor bestendig blijven en de eenheid van Christus' lichaam niet tot ulting komen. Het is daarom, dat we met ernst blijven afraden om diesen weg in te slaan. Is men na zooveel jaren voor de saamsmelting nog niet „rijp“, laat men dan liever nog wachten. Maar door de zooge-naamde splitsing naar „wijkerken“, die in de werkelijkheid niet anders zullen zijn dan een voortzetting van de vroegere gedeel-deid, de saamsmelting voor de toekomst onmogelijk te maken, zou ons ongeoorloofd toeschijnen.

Ouders of getuigen?

IX.

Is hiermede, naar we meenen, genoegzaam aangeetoond, waarom er geen bezwaar tegen bestaat, dat ouders, die nog geen belijde-nis des geloofs hebben afgelegd, wanneer ze dit zelf verlangen, of de doopvragen mogen antwoorden, dan blijft tenslotte nog de vraag ter bespreking over, waarom in zulke gevallen dan toch het optreden van doopgetuigen moet geelicht worden, en welke betekenis de belofte door deze doop-getuigen al te leggen.

Het bezwaar wel eens ingebracht, dat de Hellige Schrift aangaande deze doop-getuigen geen enkel voorschrift bevat en zelfs van hun bestaan nooit melding maakt, is juist, en van een Goddelijk gebod of instelling kan hier dan ook niet gesproken worden. Aangezien nu God de Heere in zijn Woord alleen de conscientie kan binden, maar de Kerk dit door haar voorschriften nooit kan doen, kan van een absolute, de conscientie bindende verplichting om zulke getuigen bij den doop te stellen, ook geen sprake wezen.

Wanneer men hieruit echter heeft afge-leid, dat het stellen van zulke doopgetuigen daarom een middelmatige zaak zou wezen, die aan het goedvinden der ouders moest worden overgelaten en waartoe de Kerk wel mocht aanraden, maar waarvan ze geen elsch mag maken bij den doop, dan gaat deze conclusie te ver. Met even hetzelfde recht zou men kunnen beweren, dat ook de doopvragen aan de ouders zelf gedaan, een middelmatige zaak zijn, want de Hellige Schrift spreekt over deze doopvragen even-min en bevat ook desaanstaande geen enkel voorschrift. Qui nimium probat, nihil probat; wie te veel bewijst, bewijst niets.

Wanneer onze vaders het optreden van getuigen bij den doop dan ook een „middelmatige zaak“ noemden, d. w. z. een gebruik, dat, hoe loffelijk en nuttig ook, toch slechts aan de oudheid der Kerk ont-leend was en geen Goddelijk gezag had, omdat de Schrift er niet van spreekt, dan hadden ze het oog op zulke gevallen, waarin de ouders belijdende leden der Kerk waren, en de getuigen alleen optraden om de belofte der ouders nader te bevestigen. Maar ze achtten het optreden van zulke getuigen in gevallen, dat de ouders geen leden der Kerk waren, geen „middelmatige zaak“, die aan de ouders mocht worden overgelaten, maar stelden dan wel degelijk den eisch, dat er getuigen moesten op-treden, en wanneer zulke getuigen ont-braken, welgeden ze zelfs beslist den doop te bedienlen. En ze deden dit, omdat, al ontrak een rechtstreeks Goddelijk gebod, de waarborg voor een Christelijke opvoe-ding van het te doopen kind, die voor de bediening des doops een noodzakelijke voor-waarde is, anders ontrak.

Ze glogen hierbij uit van de volkomen juiste onderstelling, dat niet alleen wat God de Heere ons rechtstreeks gebedt, voor ons verplichtend is, maar dat die verplich-ting ook bestaat, waar God een bepaald doel ons voorschrijft, ten opzichte van de middelen, waardoor dat doel alleen bereikt kan worden. Omdat dit een der principiele vragen is, die voor een groot deel de in-richting van ons kerkelijk leven beheerscht en de betekenis van deren regel nog over het algemeen weling verstaan wordt, moge met een enkel voorbeeld duidelijk gemaakt, wat hiermede bedoeld is. Een recht-streeks gebod om in het huwelijk te treden, staat nergens in de Schrift. Maar wanneer God de Heere in Gen. 1 den mensch als plicht oplegt: vermenigvuldigt u en bevolkt de aarde, dan ligt in dat gebod tevens de verplichting om te huwen opgesloten, omdat het huwelijk het door God den Heere ge-stelde middel is, om kinderen te krijgen. Of wil men een ander voorbeeld, niet aan het algemeen menschelijk leven, maar aan het kerkelijk leven ontleend: een rechtstreeks gebod aan de Kerken gegeven om op ge-regelde tijden in meerdere vergaderingen (classicaal of synodaal) saam te komen, is in de Schrift nergens te vinden. Wanneer de Independenten hieruit hebben afgeleid, dat het houden van zulke vergaderingen derhalve een middelmatige zaak was en aan het bevelen der Kerken moest worden overgelaten, zijn onze vaders terecht daartegen opgekomen. God de Heere, zelden se, leert ons in zijn Woord wel degelijk,

dat de Kerken niet los van elkaar, maar in gemeenschap met elkaar moeten leven, omdat ze de openbaring zijn van het één-lichaam van Christus; in de brieven der Apostelen wordt dan ook telkens op de oefening dier onderlinge gemeenschap aan-gedrongen, om elkaar in gevallen van nood te helpen en toezicht op elkaar te houden. En waar dit doel het best kan bereikt worden, wanneer de Kerken op gezette tijden in meerdere vergaderingen saamkomen, volgt hieruit, dat elke Kerk verplicht is aan deze vergaderingen deel te nemen. Het recht om zich hieraan te onttrekken, kan men alleen hebben, wanneer men kan aan-toonen, dat dit middel niet noodzakelijk was voor het beoogde doel, of daarmede zelfs in strijd. Zoolang men dit niet heeft aangetoond, is men verplicht aan de ker-kelijke orde zich te onderwerpen.

En precies zoo staat het nu ook hier. Uit het wezen van het Sacrament zelf, dat een zegel is van de inlijving in de gemeente, volgt, dat de doop aan kinderen niet be-dient mag worden, of er moet zekerheid bestaan, dat het kind in de Christelijke religie zal worden opgevoed. Bij volma-senen, die op later leeftijd gedoopt worden, behoeft hiervoor geen afzonderlijke waar-borg te worden gegeven, omdat die waar-borg ligt in de belofte door den doopling zelf al te leggen; maar waar een kind de belofte zelf niet geven kan, moet die waar-borg wel door anderen worden gegeven. Want nu de ouders de natuurlijke opvoeders van het kind zijn, hebben onze Kerken daarom terecht geelicht, dat de ouders dien waar-borg moesten geven, door een belofte aan-gaande de opvoeding van het kind al te leggen. Ofschoon de Schrift over zulk een belofte van de ouders evenmin als over een belofte van de getuigen spreekt, en bij de besnijdenis onder Israel zulke een belofte zelfs niet voorkwam, hebben onze Kerken toch nooit zonder deze belofte een kind willen doopen, omdat anders de waarborg ontrak, dat het te doopen kind in de Christelijke religie zou worden opvoed. Bestaat over het recht der Kerk om zulk een belofte van de ouders te waarborgen bij den doop te eischen, onder ons geen twijfel, maar steunt ieder al recht toe, niet omdat hier een God-delijk gebod voorhanden is, maar omdat dit recht uit de verantwoordelijkheid van de Kerk voortvloeit, — dan spreekt het vanzelf, dat de Kerk, wanneer deze belofte der ouders haar geen genoegzamen waar-borg biedt, nadere waarborgen eischen mag. Terwijl voorts evenzeer duidelijk zal wezen, dat de beoordeeling van de vraag, of de belofte der ouders voldoende is, en zoo niet, welke nadere waarborgen dan gegeven moeten worden, niet ter beslissing staat van de ouders, maar alleen van de Kerk, die den doop bedient. Niet de ouders toch, dienden doop voor hun kind begeren, maar is Kerk, die het kind te doopen heeft, draagt toch voor dien doop de verantwoordelijkheid, en zij heeft daarom te bepalen, welke waar-borgen ze in zulke gevallen noodzakelijk acht.

Het is daarom een omkeeren van de orde, wanneer men het al of niet optreden van getuigen bij den doop wil laten af-hangen van het goedvinden der ouders, en zegt: wanneer de ouders deze getuigen zelf willen stellen, moet de Kerk het kind dan maar zonder getuigen doopen. Waar is ouders, door zelf niet in den weg der Heeren te wandelen, oorzaak zijn, dat de Kerk aan de door deze ouders afgelegde be-lofte niet genoegzame waarde kan hechten, zou het hun al zeer weinig voegen, aan de Kerk de wet te gaan voorschrijven op welke wijze hun kind gedoopt moet worden. Is mogen zeker, trots de zonde, waarin ze leven en waarover ze zich te verootmo-digen hebben voor het aangezicht der Heeren, opkomen voor het *oudersrecht* door God hun geschonken, en daarom vragen, dat zij bij den doop niet gehet op zij geschoven worden. Wanneer de Kerk hun beletten wilde zelf hun kind ten doop te heffen en de belofte af te leggen, zou er val een krenking van het oudersrecht sprake kun-nen wezen, en ons betoog in de voorgaande artikelen strekte dan ook juist om dat recht hun toe te kennen. Maar ze hebben niet het recht om van den Kerkeraad te eischen, dat deze de belofte, door hen afgelegd als voldoende zal beschouwen. De vraag, of de belofte der ouders genoegzamen waar-borg aanbiedt, heeft alleen de Kerkeraad te beoordeelen, omdat hij de verantwoor-delijkheid voor den doop draagt. En even-zoo heeft de Kerkeraad uit te maken, wan-neer hij deze belofte onvoldoende acht, welke meerdere waarborgen dan moeten ge-geven worden. Weigeren de ouders aan deze eischen van den Kerkeraad zich te onderwerpen, dan ligt de schuld, dat het kind ongedoopt blijft, bij de ouders, maar niet bij den Kerkeraad.

Mits men de verhoudingen dus juist niet omkeert en de beslissing over den vraag niet laat afhangen van de ouders, maar van den Kerkeraad, hebben we te voorts geen bezwaar tegen, dat de vraag gesteld wordt, of metterdaad dit *doop-getuigenstelsel*, dat onze vaders hebben aan-bevolen, wel den noodigen waarborg biedt. Verschil van gevoelen is omtrent dit punt zeker mogelijk en wordt in ons midden ook gevonden. Hadden we aangaande dit doop-getuigenstelsel een rechtstreeks Goddelijk bevel, dan ware de zaak voor ons uitge-maakt. Maar nu de Schrift desaanstaande zwijgt, kan de beslissing hier alleen gegeven worden door de doelmatigheid van het aan-gewende middel. Is de belofte door de doopgetuigen afgelegd, niet anders, gelijk men het wel genoemd heeft, dan een „waars-neus“, dan zou het metterdaad naabeveling verdienen, dit doopgetuigenstelsel spoedig mogelijk af te schaffen. Kan daarentegen aangetoond dat deze belofte wel degelijk een meerder waarborg biedt, dat is het recht van den Kerkeraad om

een belofte te zen. Voordat ondersoeken,

Voorreest, keurig tot di vlucht genom-ich steeds b dit gebruik l hoeverre dlt l zullen we lat dat dit argu als men het onse Kerken l stelsel als noo de vraag all hiermede niet geraakt. Toon dit gebruik v pleit er zeken niet lichtvut veroordeelen.

In de historie Heiligen Gees heeft het ber altoos groote leiding des He karakter en k van een gebu maar wie zul Kerk verwerp dat dit gebruik is of in de pr den leidt. Het al wat in de l tuurlijk was, l uitgesuivd he niet hebben ve dat van een ge in strijd zou w wens, niemand Gods Woord l verbood. De s praktische nu, zeker groote l niet alleen doo maar ook door in haar bloeti praktisch onmo

In de tweede te worden ghe l s, de gebreken aankleven, an stelsel verwerp daarvoor in d critiek is genu spreekwoord, n Bezwaren tege altoos aan te vi aan, het gewich nen. Maar al tuigenstelsel in l s aan nog vee hevig. Wie dit kan slechts twe aan de kinderen weigeren, zoo belijdenis des l hij kan and toestaan, maar stellen met de Ken andere ult nu is stellig ong gelijk vroeger n recht deser kin te kort gedaan. evenmin aanbev ouders daardoo kwaad, maar vo lijkheid van den l wordt door de l niet in den we Waar deze beid moet men wel l doopgetuigenst l zelf zoo voortf andere uitweg w

En in de de wzen, dat al d verantwoordelijk kerkverband toc raad bij zijn b houden met de l meenschaapelijk hebben. Hoe at de autonomie d ult volgt gesuiz Generale Synod eenvoudig ongeda Dat zou indepen formeerd wezen. l die zich over di ken, nadat een v boezem der Kerk deed dit niet bij elke Kerk zelfst in hoeverre dit niet, maar gaf en van haar besluu van het recht, l den doop hadden garantie bij den l worden gegeven, over deze zaak geen heerschappi maar was haar het hier gaat, ra gemeen. De vraa mogen worden e dien doop te els van één Kerk, m de doop het zeg Christelijke Kerk Kerken geldt. A kind verhuizen, l voortaan behooren nen en dus ook w doop op de juiste komt in de twee gewichtig vraagst doop, het zeker eene Kerk een ge dan de andere. l practiek tot groo zou geven, maar gevoel van wrok l dat hun kinderen gedoopt souden l de Kerk, waarto voorrecht ontzegt

in elkaar, maar
moeten leven,
n van het één
de brieven der
telkens op de
meenschap aan-
vallen van nood
kaar te houden,
at kan bereikt
op gezette tijden
in saamkomsten,
verplicht is aan
te nemen. Het
onttrekken, zou
men kon aan-
noodzakelijk
el, of daarmee
in dit niet heeft
cht aan de ker-
kerpen.

et nu ook hier,
rament zelf, dat
in de gemeente,
laderen niet be-
moet zekerheid
de Christelijke
ed. Bij volwas-
gedoopt worden,
onderlijke waar-
mat die waard-
den doopeling
ar een kind die
moet die waar-
gegeven. Waar
e opvoeders van
en Kerken daarom
ders dien waar-
een belofte aan-
het kind af te
brift over zulke
s evenmin als
getuigen spreekt,
der Israel zulke
ekwam, hebben
dat deze belofte
mdat anders de
te doopen kind
u worden opge-
recht der Kerk
e ouders als
e elschen, onder
steint ieder dit
hier een God-
la, maar omdat
antwoordelijkheid
- dan spreekt het
eer deze belofte
opgezien waar-
gen eischen mag.
delijk zal wezen,
de vraag, of de
le is, en zoo niet,
an gegeven moe-
ting staat van de
e Kerk, die den
rs toch, die den
eren, maar de
en heeft, draagt
twoordelijkheid,
den, welke waar-
noodzakelijk

keeren van de
of niet optreden
wil laten af-
i der ouders, en
ze getuigen niet
r het kind dan
pen. Waar de
den weg des
ak zijn, dat de
ers afgelegde be-
de kan hechten,
voegen, aan de
hrijven op welke
t worden. Zo
nde, waarin ze
a te veroortmo-
aangezicht des
het oudervat-
en, en daarom
poe niet geheel
Vanneer de Kerk
kind ten doop te
ggen, zou er van
echt sprake kun-
de voorgaande
ist om dat recht
ze hebben niet
eraad te cischen,
hen afgelegd,
gen. De vraag
oegamen waar-
de Kerkraad
de verantwoord-
raagt. En even-
te maken, van-
doende acht,
dan moeten ge-
de ouders aan
keraad zich te
chuld, dat het
e ouders, maar

gen dus maar
sing over deze
van de ouders,
hebben we er
at de vraag
ad dit doopge-
en hebben aan-
waarborg biedt
ntrent dit punt
en midden ook
ande dit doop-
eels Goddelijk
voor ons uitge-
desaangaande
t alleen gegeven
eld van het aan-
elofte door de
e anders, gelijk
an een „wasen
ad aanbeveling
genstelsel, zoo
m. Kan daar-
ne belofte wel
borg biedt, dan
eraad om zulk

een belofte te vragen, daarmee ook bewezen. Voordat we dit vraagstuk echter nader onderzoeken, zij eerst drieërlei opgemerkt.

Voor eerst, dat onze vaderen niet willekeurig tot dit doopgetuigenstelsel de toe- vlucht genomen hebben, maar dat ze daarbij zich steeds beriepen op de oudheid van dit gebruik in de Christelijke Kerk. In hoeverre dit beroep op de oudheid juist is, zullen we later aantoonen, maar zeker is, dat dit argument niet zoo onbetekenend is, als men het wel heeft voorgesteld. Indien onze Kerken thans eerst dit doopgetuigen- stelsel als noodhulp hadden ingevoerd, zou de vraag allicht kunnen opkomen, of zij hiermede niet op een dwaalspoor waren geraakt. Toont de geschiedenis echter, dat dit gebruik van meet af bestaan heeft, dan pleit er zeker veel voor, om dit gebruik niet lichtvaardig af te schaffen of te veroordeelen. Waar we gelooven, dat in de historie der Kerk een leiding des Heiligen Geestes heeft plaats gevonden, heeft het beroep op de historie voor ons altoos groote waarde. Wel draagt deze leiding des Heiligen Geestes geen onfeilbaar karakter en kan een beroep op de „oudheid van een gebruik“ daarom nooit volstaan, maar wie zulk een constant gebruik der Kerk verworpen wil, heeft aan te toonen, dat dit gebruik of met de Schrift in strijd is of in de praktijk tot verkeerde toestan- den leidt. Het feit, dat onze vaderen, die al wat in de Kerk hunner dagen onschrij- tuurlijk was, met zoo groote beslistheid uitgeleverd hebben, dat doopgetuigenstelsel niet hebben verworpen, pleit er zeker voor, dat van een gewoonte, die met Gods Woord in strijd zou wezen, geen sprake is. Trou- wens, niemand heeft nog aangetoond, dat Gods Woord het stellen van doopgetuigen verhoed. De strijd gaat dus alleen om het praktische nut. En hier heeft de historie zeker groote waarde. Wat eeuwen lang, niet alleen door de eerste Christelijke Kerk, maar ook door onze Gereformeerde Kerken in haar bloeitijd gedaan is, kan niet als praktisch onmogelijk worden verworpen.

In de tweede plaats dient wel in het oog te worden gehouden, dat het niet voldoende is, de gebreken, die dit doopgetuigenstelsel aankleven, aan te toonen, maar dat, wie dit stelsel verworpen wil, dan ook iets beters daarvoor in de plaats moet stellen. De critiek is gemakkelijk, zegt een Fransch sprekerwoord, maar de kunst is moeilijk. Bezwaren tegen een bepaald stelsel zijn altoos aan te voeren, en we denken er niet aan, het gewicht dezer bezwaren te ontken- nen. Maar al wat men voor dit doopge- tuigenstelsel in de plaats heeft willen stellen, is aan nog veel ernstiger bezwaren onder- bevig. Wie dit doopgetuigenstelsel afkeurt, kan slechts twee wegen inslaan. Of hij kan aan de kinderen van zulke ouders den doop weigeren, zolang de ouders nog geen beklinden des geloofs hebben afgelegd. Of hij kan aan deze kinderen wel den doop toestaan, maar hij moet zich dan tevreden stellen met de belofte der ouders alleen. Ken andere uitweg is er niet. Het eerste nu is stellig ongeoorloofd, omdat daarmee, gelijk vroeger door ons is aangetoond, aan het recht dezer kinderen op den doop wordt te kort gedaan. En ook het tweede verdient evenmin aanbeveling, niet alleen omdat de ouders daardoor gesterkt worden in hun kwaad, maar vooral omdat de verantwoordelijkheid van den Kerkeraad niet genoeg gedeeld wordt door de belofte van degenen, die zelf niet in den weg des verbonds wandelen. Waar deze beide uitwegen afgesneden zijn, moet men wel zijn toevlucht nemen tot het doopgetuigenstelsel, niet omdat dit op zich- zelf zoo voortreffelijk is, maar omdat er geen andere uitweg uit deze moeilijkheid bestaat.

En in de derde plaats dient er op ge- wezen, dat al draagt de Kerkeraad hier de verantwoordelijkheid, uit den aard van het kerkerverband toch voortvloet, dat de Kerke- raad bij zijn beslissing rekening heeft te houden met de besluiten, die de Kerken ge- meenschappelijk over dit punt genomen hebben. Hoe sterk we ook ijveren voor de autonomie der plaatselijke Kerken, hier- uit volgt geenszins, dat de beslissingen onder Generale Synodes door elken kerkeraad eenvoudig ongedaan mogen gemaakt worden. Dat zou independentistisch, maar niet Gere- formeerd wezen. De Synode van Amsterdam, die zich over dit vraagstuk heeft uitgespro- ken, nadat een vraag over dit punt uit den boezem der Kerken tot haar werd gezonden, deed dit niet bij wijze van „advies“, zoodat elke Kerk zelfstandig had uit te maken, in hoeverre dit advies profijtelijk was of niet, maar gaf een decisie. De bewoordingen van haar besluit toonen dit aan. Ze sprak van het recht, dat bedoelde kinderen op den doop hadden, en ze stelde vast, dat de garantie bij den doop door getuigen moest worden gegeven. En dat de Synode zich over deze zaak zoo beslist uitsprak, was geen heerschappij voeren over de Kerken, maar was haar recht. De zaak, waarom het hier gaat, raakt toch de Kerken in het gemeen. De vraag, welke kinderen gedoopt mogen worden en welke waarborgen bij dien doop te elschen zijn, is niet de zaak van één Kerk, maar van alle Kerken, omdat de doop het zegel is van de inlijving in de Christelijke Kerk en daarom voor al onze Kerken geldt. Als de ouders van zulk een kind verhuizen, heeft de Kerk waartoe ze voortaan behooren zullen, dien doop te erken- nen en dus ook waarborgen te bezitten, dat die doop op de juiste wijze geschied is. Daarbij komt in de tweede plaats, dat bij een zoo gewichtig vraagstuk als het recht op den doop, het zeker niet gewenscht is, dat de ene Kerk een geheel andere usantie volgt dan de andere. Niet alleen, dat dit in de praktijk tot groote verwarring aanleiding zou geven, maar het zou bij de ouders een gevoel van wrok wekken, wanneer ze wisten, dat hun kinderen in een andere Kerk wel gedoopt zouden kunnen worden, maar dat de Kerk, waartoe zij behooren, hun dit voortrecht ontzegt. Het recht der Synode

om over deze zaak een beslissing te geven, die voor alle Kerken geldend gezag heeft, kan derhalve niet betwist worden. Natuur- lijke heeft elke Kerk daarom eveneens het recht, van deze beslissing der Synode in appel te gaan op een volgende Synode, maar zoolang een Kerk dit niet doet, heeft ze aan de beslissing der Synode zich te onderwerpen. Dat een Kerk, nadat de Synode, d.w.z. de gezamenlijke Kerken, uit- spraak heeft gedaan, deze beslissing een- voudig ter zijde legt en doet alsof deze beslissing niet ware gevallen, is zeker niet geoorloofd.

DR. H. H. K.

Treestafel.

TIEMEN DE VRIES, J. D. Professor in Dutch Institutions. — DUTCH HISTORY ART AND LITERATURE FOR AMERICANS. — Lectures given in the University of Chicago. Eerdmans—Sevenema Co. Grand Rapids.

„En wat doet u nu hier in Amerika?“ Wel, mevrouw, ik doceer Hollandische in- stellingen aan de Universiteit van Chicago. Wat bedoelt u met Hollandische instellingen? Wij vatten onder die uitdrukking saam Hol- landische geschiedenis, Hollandische kunst, Hol- landische letterkunde en Hollandische taal. U doceert Hollandische letterkunde? Bestaat er dan een Hollandische letterkunde? Ik heb nog nooit gehoord, dat er een Hollandische letterkunde is. Onze vroegere landgenoot Mr. TIEMEN DE VRIES, die sedert enkele jaren, professor aan de Universiteit te Chicago is, vertelt in zijn boek dit gesprek tusschen hem en een Ameri- kaansche van geïmigreerde opvoeding, zijn tafe- dame aan een diner.

Haar verwonderd vragen: Is there a Dutch literature? Is tekenend en doet dan ook dienst als steekhoudend argument voor de bewering, dat een leerstoel „for Dutch Institutions“ aan Amerikaansche Universiteiten, zoodat er dan nu eindelijk een te Chicago is opgericht, geen overbodige weelde is.

DUTCH HISTORY, ART AND LITERATURE doet sien hoe, op de nieuwe katheder te CHICAGO een zoo op en top Nederlander als DE VRIES; — ik heb zijn portret, waarop hij zit achter zijn werktafel en vóór zijn welvoorziene boeken- kasten, dat de eerste pagina geeft, er nog eens op aangekeken — een Nederlander zoo tempera- mentvol als hij; overtuigd Calvinist en door veeljarige studie kenner onder ideële cultuur, — zijn taak opvat.

En dan wil ik, na gezette lezing van dit boek, hier maar terstond zeggen, dat wij Nederlanders, met name wij, Calvinisten, te vreden kunnen zijn over de wijze waarop PROF. DE VRIES dat doet.

Het boek is allereerst bestemd voor Ameri- kaden.

De sympathie van de Amerikaansche natie voor Holland is even diep geworteld in de historie als gedurig gekoesterd in het hart van het Amerikaansche volk. Duitenden Ameri- kaden bezoeken jaarlijks Holland en voelen zich onder het oude democratische volk van de Hollandische Republiek meer thuis dan in enig ander land van Europa. In het winterseizoen wijden dames-clubs over heel het land, zich somtijds geheel aan de studie van Holland en trachten dan op de haar eigen wijze kennis te krijgen van „Dutch Institutions“.

Adus de schrijver in zijn INLEIDING.

Maar, gelijk het met dergelijke „women's clubs“ ook elders wel eens gaat, als de dames de rechte methode niet te pakken hebben, zou gaar het ook in Amerika. De resultaten van die Holland studie-dames-avonden in Amerika lijken over het geheel nogal vrij pover. Voor de ver- breiding van kennis onder cultuur, schijnt dit liefhebber toch niet te geven — adres aan die tafeldame van DE VRIES — wat de Ameri- kaden hebben moeten. En, het zit 'm niet alleen in gemis van methode, maar ook in de noodige hulpmiddelen. Omtrent die hulp middelen vinden wij hier inzonderheid, wat de „reisboeken“ betreft, vermakelijke staaltjes.

In dit gemis nu wil Prof. DE VRIES met zijn boek voorzien.

Toch is het werk van DE VRIES, niet aller- eerst bestemd voor die Holland zoo interessan- vindende oude en jonge club-dames, maar voor des hoogleeraars eigen studenten.

Het omvat toch, behalve een INTRODUCTIE, „in achtal van zijn, op de akademische katheder, gehouden VOORLEZINGEN, waarvan de eerste al vroeger door hem in druk was gegeven.

Op verzoek van zijn studenten gaf hij ze uit. Hun klimmende belangstelling in de voorge- dragene leerstof en de overweging, dat zij aan het gedrukte, hier en daar ongewerkte en met noten verrijkte dictaat nog meer zouden hebben dan aan het door henzelf geschrevene, deden hem aan hun verzoek voldoen.

Deze acht voorlezingen, gehouden toen Dr. DE VRIES zijn ambt nog slechts kort had aan- vaard, dragen echter nog maar een inleidend karakter.

DE VRIES toont daarin, dat het hem ook aan de „ars docendi“ niet ontbreekt. Metterdaad leidt hij hier zijn hoorders in wat zij verder omtrent Holland's historie, kunst en letterkunde van hem te hooren zullen krijgen, in.

De eerste vier voorlezingen behandelen ge- schiedkundige onderwerpen, en wel: INVLOED VAN HOLLAND OP AMERIKA; HOLLANDSCHE EN AMERIKAANSCH GESCHIEDENIS, EEN VERGELI- KING; WILLEM DE ZWIJGER EN PHILIPS DE TWEEDE.

Met de vijfde, over REMBRANDT, zijn wij op het gebied van de kunst; met de zesde, over de OPKOMST VAN AMSTERDAM, op dat van de economische ontwikkeling.

In de twee laatste, over JACOB STEENDAM, DE EERSTE DICHTER IN NOORD-AMERIKA, en over: WASHINGTON'S IRVING EN HET HOLLANDSCHE VOLK VAN NEW-YORK, zijn wij op het gebied der letterkunde.

Om het boek en ook den geest en de methode van het onderwijs, dat DE VRIES in AMERIKA geeft, hier in HOLLAND te doen kennen, zal ik van elk dezer acht voorlezingen een resumé geven.

Als hij, in de eerste, den invloed van Hol- land op Amerika teekent, dan wijst hij op de eenige positie van de Nederlanders ten tijde van de Amerikaansche kolonisatie; op wat Holland zoowel voor de Pelgrims-vaders als voor de Hugenoten en de Duitse emigranten is geweest, en eindelijk op de kolonisatie van de Hollandische Republiek zelf in Amerika.

Bij de vergelijking tusschen de geschiedenis van Holland en die van Amerika, in de tweede,

geeft hij een tiental punten van overeenkomst aan en wel:

De koloniale periode van Amerika met de periode waarin de Nederlandsche gewesten nog vrij los van elkaar stonden.

De onderdrukking door een vreemden souve- rein, eindelijk in een revolutie.

De onafhankelijkheidsverklaring in Amerika en de Ule van Utrecht in Holland.

De actie van Confederatie en de Afschieting van Philips in 1811.

De onafhankelijkheidsoorlog daar en hier en beide gevoerd onder de leiding van een „Vader des Vaderlands“.

Een periode van crisis zoo hier als daar.

Een periode van groei der beide Republieken bij het in-evenwicht-zijn van twee staatspartijen.

In beide landen de botsing der twee partijen, eindelijk in een burgeroorlog.

Voortbestaan, zij het ook onder veranderde namen, van de twee elander bestrijdende par- tijen, zoo in Amerika als in Holland.

En als tiende en laatste punt van overeenkomst: dat in beide landen de democratische, republi- keinische, religieuze en sociale geest van het volk, gedurende heel den loop der historie zichtbaar is.

De auteur toont hier niet minder zijn uitge- breide kennis van historisch materiaal, dan zijn combinatie-gave.

Met het groote probleem dat heel Europa gedurende de 16e eeuw in beweging bracht, — DE VRIES omschrijft het als: „dat der verhouding van Staat en Kerk, het wezen der mensche- lijke natuur, en de verhouding van den mensch tot God“, — met dit probleem als achtergrond, werkt WILLEM DE ZWIJGER met drie forsche trekken geteekend als de man, die bekwaam was om dit probleem op te lossen; als de held, die daarbij in een dooddoelend strijd alles waagde; als de martelaar, die daarvoor leed en stierf.

In de laatste voorlezing over historische onderwerpen wordt dan, tegenover den ZWIJGER, PHILIPS' karakter verklaard uit zijn geboorte, zijn opvoeding en zijn periode.

Bij het schrijven van de vijfde voorlezing, die over REMBRANDT, is van de rijke literatuur over hem, ijerig gebruik gemaakt. IMMERZEEL, VOSMAER EN BREUDUS en ook WILHELM BOHE EN EMILE MICHEL, zijn hier blijkbaar geraad- pleegd. In welken zin REMBRANDT een „toon van de Reformatie“ was en in hoever wij in hem het typisch Hollandische vinden, wordt eerst aangegeven en daarna wat hem in onze dagen en bepaaldelijk voor het Amerikaansche volk, zoo aantrekkelijk maakt.

Ook de voorlezing over DE OPKOMST VAN AMSTERDAM in het einde van de 16e eeuw, is een breed opgezette studie, belicht door de geschiedenis der economische ontwikkeling in het algemeen. Deze omstandigheid doet de rijke belesenheid van den doctor Irvig ook op het gebied van de geschiedenis uitkomen. Als akademisch docent toont DE VRIES, dat ook de levensheorie zijner studenten hem ter harte gaat, want hij verzuimt niet zijn Amerikaanschen toehoorder, ter wille van „the right equilibrium in his life system“, er op te wijzen, en dit bepaaldelijk tegenover het eenzijdig materialistische life system, dat „economie van de belangrijke factoren in het leven is, maar niet de tenige en ook niet de hoogste van alle“.

THE RISE OF AMSTERDAM at the end of the 16th century, „niet slechts een gebeurtenis in de geschiedenis van het Hollandische volk, maar een hoofdstuk uit de algemeene geschiedenis der economie“, wordt dan beschreven als resultaat van een drietal gebeurten: de opkomst der Hollandse steden in het algemeen tot op den Vrijheidsoorlog; de verwoesting en het verval van de Zuidelijke Nederlanden met hun steden; van de opkomst in politiek opzicht der Hollandse Republiek en ook van Amsterdam.

Ten slotte de twee voorlezingen over literaire onderwerpen.

Met HENRY C. MURPHY, die in 1861 te „Gravenhage zijn monographie: „JACOB STEENDAM. A MEMOIR OF THE FIRST POET IN NEW NETHERLAND“ publiceerde, niet ook DE VRIES in den Hollandischen Calvinist JACOB STEENDAM, geboren te ENKHUIZEN in 1613 en gestorven te BATAVIA in 1671, den eersten dichter van NEW NETHERLAND, ja zelfs van NOORD-AMERIKA. STEENDAM, die in ons land onder den tittel: „DEEN DISTELVINK“ drie bundels gedichten uitgaaf, heeft ook acht jaar in Amerika gewoond. „Geen auteur van zijn tijd geeft ons zulk een enthu- siaste beschrijving van Amerika, en heeft zulk een profetisch inzicht in de schitterende toekomst van dit land als Steendam in zijn gedichten op Nieuw-Nederland“, — zegt DE VRIES en hij toont dit aan door een drietal dezer gedichten te vermelden.

Bij deze literaire studie brengt de schrijver ook de Philologie te pas en tracht dan zijn studenten daarvan een begrip bij te brengen, waarbij hij het dan ook nog over de „wetenschap in het algemeen“ heeft.

Het breed opzetten van een akademisch be- handeld onderwerp komt ook mij, uit een oog- punt van methodiek, niet ongewenscht voor.

Maar, est modus in rebus en hier is, wat ik van de overige voorlezingen, allernist zal beweren, een excess.

Hier denk ik aan wat HEINE vertelt van dien Duitchen geleerde, die een verhandeling zou schrijven over: „de voeten van de Ham- burgerlieden“ en toen begon met een hoofdstuk „van de voeten in het algemeen“, daarop liet volgen een over „de voeten bij de Ouden“, dan een over: „de voeten der Olifanten“, om eindelijk tot zijn onderwerp te komen.

Ook wil het mij, uit didactisch oogpunt, voor- komen, dat bij de poging om de Amerikaansche toehoorders het begrip „Philologie“ bij te brengen, de bekende definitie van mijn collega WOLTER, meer op den voorgrond had moeten staan, dan zij in deze voorlezing doet.

Tegenover de zevende leef ik dan ook de voorkeur aan de achte en laatste voorlezing, aan die waarin gehandeld wordt over WASHING- TON IRVING.

GEORGE WASHINGTON IRVING, de Ameri- kaansche schrijver die, uit een oud TONY-ge- slacht in 1783 geboren, in 1859 stierf, is onder meer ook de schrijver van twee huma- nistische, maar voor de oude Hollandische emigranten minder vleiedende werken, die hij onder den naam DIEDRICH KNICKERBOCKER uit- gaf. Het een heeft tot tittel: HISTORY OF NEW YORK, het andere RIP VAN WINKLE. Zij zijn, en dan vooral het laatste, in de Vereenigde Staten ook nu nog zeer populair.

Dat het Hollandische volk in Amerika tegen over dezen hun stamgenooten parodieerden schrijver niet sympathiek gestemd is, laat zich verstaan, waar dan nog bij komt, dat deze werken en vooral weer Rip VAN WINKLE tot het voeden en instandhouden van veroordeelen tegen de Hollanders hebben bijgedragen.

De VRIES na oefent in zijn voorlezing op de literaire arbeid van IRVING kritiek, waarbij hij onder meer zijn vondst publiceert, dat ook de fictie waarvan de schrijver voor zijn RIP VAN WINKLE gebruik maakte, niet oorspronkelijk is, maar reeds bij DIOGENES VAN LAERTE voor- komt en van dien Griekschen schrijver reeds door onzen ERASMUS was overgenomen.

Deze twee laatste voordrachten zijn bepaal- delijk bedoeld als inleiding tot een cursus over de Hollandische letterkunde. Zin voor literaire kritiek, gevoel voor poësie en warme liefde voor onze belletrie, kenmerken deze voor- lezingen en wekken, bij Prof. DE VRIES' ernst- maken met bronnenstudie, voor zulk een cursus geen geringe verwachtingen.

Zoodat ik reeds opmikte, is DUTCH HISTORY, ARTS AND LITERATURE allereerst bestemd voor Amerikanen, maar ook aan Engelsch-lezende Hollanders kan ik het ten zeerste aanbevelen.

G.

Buitenland.

Gemengd Nieuws.

De schaapherder en gruwel. Te Meir, in Midden Egypte, ongeveer twee mijlen ten Zuiden van Cairo, vindt men een menigte grafstonden van edellieden die vier-duizend jaar geleden leefden. In den laatste tijd zijn deze grafstonden uitgegraven, en daarbij heeft men vele inscripties kunnen fotografeeren, waardoor de kennis van oud-Egyptische seden en gewoonten zeer is vermeerderd. Bij sommige in- scripties, waarbij herders voorkomen, worden deze steeds bij wijze caricatuur, of met een misaank- lichaam of op verachtelijke manier voorgesteld. Dit is in overeenstemming met hetgeen in Genesis 46: 34 gelezen wordt: „want alle schaapherder is den Egyptenaren een gruwel“. Zoo wordt dus ook op dit punt, gelijk op zoo menig ander, door de nieuwste ontdekingen het Woord Gods bevestigd.

In de Catholic Times, een Roomsche orgaan, stond dezer dagen de volgende opmerking: „Wij zijn van oordeel, dat de moedige daad van de broederschap Caldey en van de Angli- caansche nonnen der abdij St. Bride (die tot de Roomsche kerk overgingen) er toe zal leiden dat vele adanekende Anglianen, welke nog meenen dat de Engelse Sinaatskerk met recht kan be- schouwd worden als een leerzamer der Katholieke leer, en als een oordouder van Katholieke ceremonien, zich gaan afvragen of zij zulk een meening kunnen vasthouden. Waarheid is, dat men, wederkerende tot de praktijk den kerk voor de reformatie, treedt op het pad van Rome.“ Dit is ook ons gevoelen. De Ritualisten in Eng- land bereiden den weg voor een terugkeer tot Rome.

Behentenis van een liberaal predikant. De Reformation deelt de volgende bekenenis van een li- beraal predikant der Trinitatisgemeente te Charlot- tenburg mede: „Het hindert mij niet zozeer, dat tegenwoordig meer menschen dan vroeger de kerk verlaten. Maar de altijd toenemende onverschilligheid van de menschen in de groote steden maakt mij bang voor de toekomst. Het is inderdaad zoo geleg- en, gelijk het iemand die uit ervaring spreken kan, op den Trinitatiskanal ziede — dat wij moederlijk alleen staan, wij predikanten en het hooger sel- same menschen, die ons helpen het Gemeenteleven te bouwen. Wat te doen? Vraag liever: Wat is er niet gedaan om liefde voor de kerk in te boe- men? De orthodoxie, sprak men, verstaat den geest des tijds niet, zij komt met massieve dogma's voor den dag, die geen beschaafd mensch meer kan verdedigen, en belijdt formules, voor welke de menschen van dezen tijd niets meer gevoelen. Alles goed en wel. Het liberalisme kwam; het sloot een verbond met de verlichte geesten der wetenschap, het wilde de geestelijke behoeften van de moderne menscheheid voldoen en wierp zich krachtig op de redelijke-sociale vraagstukken van dezen tijd. Maar ik kan niet vinden, dat de kerk door de menschen van den tegenwoordigen tijd geleefd wordt. En hoeveel is aan beide zijden gedaan aan vereenigings- arbeid, aan pogingen om de kunst in den dienst der religie te stellen; het religieuze met het nationa- le gevoel, ja zelfs met het sportwezen te vere- nigen. Maar de vervreemding der kerk schijnt niet tegen te houden te zijn. Alleen de almaatzen der menschen en de sentimentele behoefte aan decoratie bij familiegebeurtenissen geven aan de kerk nog een restje van populariteit. Lieve kerk, houd daarmee op! Wil het voortaan niemand meer naar den zin maken. Denk uwe ideën roep die mogelijk door en verneer u niet door ze populair te maken. Predik getroost over de hoof- den heen. Wellicht dat dan eenigen kunne han- den uitstrekken naar het hooge dat boven hunne hoofden zweeft; maar datgene wat vanzelf spreekt en wat plat is, strekt zich niemand uit. En wees in alle dingen die het praktisch zedelijk leven aangaan, heilig onverzigtelijk; laat de wolven alleen hullen en laat de wind zich boos maken over uwen mantel.“

WINCKEL.

Voort Ginderen.

HET GOEDE DEEL.

XLII.

DE OUDE VRIENDEN.

Begrijpelijkterwijs kon graaf Otto spoedig bericht zenden, dat hij geneeld was, als he- gevoeligheid kon, zijn goederen in de Palis van de hand te doen. Niet gewillig, maar om redenen die erbij waren opgegeven.

Reeds een paar dagen later kwam uit Amster- dam een brief, waarin Lingelbach mededeelde tot welken prijs hij de bezittingen van den graaf van Rothenfels wilde koopen. „Bleek dat de voorwaarde die hij stelde, zoowel als de som die hij noemde verreweg overtroffen, wat men in zulk een benaarden tijd kon ver- wachten.“

De graaf bedacht zich dan ook niet lang. Dat had hij vroeger gedaan. Hij wist maar al te goed, dat toch in de toekomst voor hem evenmin als voor zijn volk plaats op Rothenfels weer wesen zou. Hoe moeilijk het hem ook mocht vallen dezen stap te doen, hij wist dat het was om den Heeren wil en dat trooste en sterkte hem. Hij wachtte nu slechts af, dat zijn oude vriend komen zou om het nadere af te spreken.

Doch hij wachtte vergeefs. Eerst na veertien dagen kwam er een brief, waarin Lingelbach schreef, dat hij onvoorziens te Amsterdam was opgehouden, zoodat hij nu met haast naar Duitsland moest terugkeeren en het beloofde bezoek op Groenestein niet brengen kon. Graaf Otto moest nu maar naar Neurenberg schrijven of het voorstel van Lingelbach hem naar den zin was; dan kon de zaak voortgang hebben en zou de brieschrijver alles in orde brengen.

Wel vond de heer van Rothenfels het vreemd, dat zijn oude vriend niet van de gunstige ge- legenheid gebruik maakte, om weer eens een paar dagen samen te zijn, maar hij berustte er in. Op één punt echter wilde hij om vele redenen ingelicht zijn. Vreesde Lingelbach niet, dat ook hij als ketter in moeilijkheden zou komen als hij heer van Rothenfels werd? Zoo

schreef de graaf dan naar Neurenberg met bericht dat hij voor de genoemde som zijn goederen af wilde staan, maar gaarne weten wilde, hoe zijn vriend zich uit de moeilijkheid zou redden, waarvan wij reeds spraken.

Het antwoord bleef niet lang uit. „Ik ben“, zoo schreef de heer Lingelbach, „reeds bezig de zaak in orde te brengen. En alles loopt boven verwachting goed. Wat uw andere vraag betreft, zoo vrees ik dat mijn antwoord u teleur zal stellen. Ik heb namelijk het geloof mijner vaderen verlaten, en hen tot het oude weder- gekeerd, zoodat men dit hier noemt. Gij zult dat niet goedvinden, maar de omstandigheden leidden er toe, en ik zou evenals gij het land hebben moeten verlaten als ik niet tot de Roomsche kerk was teruggekeerd. Het is mij trouwens heel gemakkelijk gemaakt, en ik geloof ook niet dat men er zich veel om bekommert, wat ik eigenlijk geloof, als ik maar voor het uiterlijke met de Roomsche kerk mede ga. Trouwens, er zijn er hier meer die gedaan hebben als ik en er zullen nog wel anderen ook op uwe goederen volgen. Want het is een hard ding, waarde graaf, huis en hof te verlaten, alles aan vreemden over te geven, en voortaan buiten zijn land te moeten omzwerven. Ik heb daar den moed en de kracht niet voor. Voor de zaak waarover wij onderhandelen, kan het in elk geval niet schaden. Ik zal het mijn ouden geloofsgenooten niet lastig maken en kan wellicht nog veel voor hen doen. Koopt de regering of een fel Roomsch landheer uw goederen, dan ziet het er voor de Protestantische bewoners donker uit“.

Dat laatste moest graaf Otto toestemmen, hoewel het hem ook smartte, dat zijn oude vriend om des voordeels wille het geloof naar het Woord Gods verworpen had, om zich te buigen voor het gezag van den paus. Hij schreef dus weder aan Lingelbach, ditzmaal echter niet over berispingen en geldzaken, maar over hooger en gewichtiger dingen. „Wat haat het een mensch zoo die hegele wereld gewint, en hij lijdt schade aan zijn zelf“. Die Schrift- woorden, vroeger zoo vaak gehoord, waren het, waarop de graaf van Rothenfels zijn vriend nadrukkelijk wees. „Gij hebt het nu, zoo schreef hij, ver in de wereld gebracht, en menigen zal u gelukkig prijzen. Ook onze koop kan door- gaan, wij lij geloof dat het voor mijn onder- hoorigen nog de beste kans is. Maar overigens zou ik toch niet in uw plaats willen zijn. Want, mij dunkt, gij, die gelijk ik, geleerd hebt de waarheid van de dwaling te onderscheiden zult u herinneren dat er geschreven staat: Koopt de waarheid en verkoopt ze niet. En nu hebt gij, naar ik meen, de waarheid verkocht voor tijdelijk belang en voordeel. Gij hebt het tijdelijke hooger gesteld dan het eeuwige, en ik vrees dat dit u rouwen zal. Vergun mij, die nog altijd uw vriend wil wesen, u dit een en ander te zeggen. Vergeef mij, zoo het hard klinkt“.

Uit het antwoord dat geruimen tijd later kwam, bleek duidelijk, dat die vergeving den heer Lingelbach niet zeer moeilijk viel. Waar- schijnlijk gevoelde hij maar al te goed de waarheid van de woorden zijns vrienden, en wist er weinig tegen in te brengen. Zijn schrijven was dan ook zeer vriendelijk. Hij nootigde den graaf uit naar Neurenberg te komen, dan kon hij, Lingelbach, alles mondeling beter toelichten en hij twijfelde niet of de graaf zou grootendeels bevredigd worden.

Gij zult wel zeggen, zoo schreef hij, dat ik u weer noodzaak een verre reis te doen, maar die zou toch noodig zijn. De gehele zaak van den verkoop van Rothenfels zal veel vlugger en gemakkelijker aflopen, wanneer gij er per- soonlijk bij zijt dan indien alles schriftelijk moet behandeld worden, en uw rentmeester telkens uw bevelen moet vragen. Dan hebben we wel een jaar of nog meer noodig. Niet zonder moeite heb ik bij de regering gedaan gekregen dat u vergund wordt voor een tijd naar de Palis terug te keeren, tot al de zaken in orde zijn. Ge kunt dan alles zelf regelen en ook afscheid nemen van uw vroegere onder- danen, die ongetwijfeld zeer verblijd zullen zijn u te zien, gelijk gij hen.

Drie maanden later had er op Rothenfels een gebeurtenis plaats die nooit vergeten is, door allen die er deel in hadden.

De graaf en de gravin met hun beide kin- deren waren na lange afwezigheid weder op hun goederen aangekomen. Dat was ook vroeger wel gebeurd, en dan had er altijd groote vreemde geheerscht op Rothenfels, en was er zelfs wel eens een czerpoort opgericht.

Doch nu was het gansch anders. Want ieder op het landgoed wist, dat dit bezoek ook het laatste zou zijn. Het oude geslacht zou voortaan niet meer op het kasteel vertoeven. Nieuwe heeren zouden komen en met hen nieuwe wetten. En menigen vreesde met recht dat veel wat goed en lieflijk was nu met het oude zou verdwijnen. Men wist trouwens dat wie het Gereformeerde geloof bleef aanhangen vroeg of laat denzelfden weg zou moeten opgaan als den landheer.

BRIEFWISSELING.

A. D. v. d. H. te U. Eerstvolgend nummer gaat niet, wel later.

HOOGENBIJK.

INGEZONDEN STUKKEN.

(Buiten verantwoordelijkheid van de Redactie).

Hooggeacht Redacteur!

Op het zoo uitnemend geslaagd Congres voor Gereformeerde Evangelisatie werd door den Hooggeleerden Heer Prof. Dr. H. H. Kuyper een referaat gehouden, even rijk van inhoud als schoon van vorm, over het onderwerp: „de Roeping der Kerk in sake de Evangelisatie“. Aan de bespreking nam ook ik met een enkel woord deel.

Instemming betuigende met de stelling, dat in de Kerk de plicht tot Evangelisatie deels op de geloovigen en deels op de ambtsdragers rust, sprak ik de gedachte uit, dat alle corporatieve arbeid, die rechtstreeks ten doel heeft om door de propaganda van het Evangelie de Kerk des Heeren te planten of uit te beïden, niet van eens vrije corporatie der geloovigen, maar van de geïnstitueerde Kerk behoort uit te gaan. Ik bepleitte daarbij de meening, dat op het terrein der Evangelisatie, in breeden zin genomen, de geloovigen, hetzij individueel hetzij in vrije corporatie, wel velelei arbeid ter hand moeten nemen, maar dat toch de geïnstitueerde Kerk de instelling is, die de Heere roept en wil ge- bruiken om door de prediking van het Evangelie aan alle volken mede te arbeiden, opdat de verkorenen tot zijne Gemeente mogen vergaard worden. Het kwam mij derhalve voor, dat bij de beantwoording der vraag, waar de grens ligt